

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14518309>

TA'LIM JARAYONIDA MILLIY VA UMUMBASHARIY QADRIYATLAR UYG'UNLIGI

Bozorov O'ktam Damirovich

Buxoro innovatsiya universiteti II kurs magistranti

***Annotatsiya:** Ta'lim tizimi milliy va umumbashariy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Milliy qadriyatlar xalqning tarixi, madaniyati va an'analarini ifoda etsa, umumbashariy qadriyatlar inson huquqlari, erkinlik, tinchlik va tenglik kabi tamoyillarni qamrab oladi. Ularning uyg'unligi orqali yosh avlodda nafaqat milliy o'zlikni anglash, balki globallashtirish jarayonlarida faol ishtirok etish ko'nikmalari shakllanadi.*

Bugungi kunda ta'lim muassasalarida milliy madaniyatni o'rganish bilan birga, dunyo tajribasini o'zlashtirishga e'tibor qaratilmoqda. Bu esa yoshlarni turli millat va madaniyat vakillariga hurmat ruhida tarbiyalashga xizmat qiladi. Milliy va umumbashariy qadriyatlarning uyg'unligi yoshlarda ma'naviy yuksaklik, bag'rikenglik va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish uchun zamin yaratadi. Shu bilan birga, bu jarayon ta'limning tarbiyaviy salohiyatini oshiradi va barqaror jamiyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

***Kalit so'zlar:** Milliy qadriyatlar, umumbashariy qadriyatlar, uyg'unlik, ta'lim jarayoni, globallashtirish, madaniyat, ma'naviy yuksaklik, tarbiya, bag'rikenglik, ijtimoiy mas'uliyat.*

HARMONY OF NATIONAL AND UNIVERSAL VALUES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Annotation: *The education system plays a vital role in ensuring the harmony of national and universal values. National values represent the history, culture, and traditions of a nation, while universal values encompass principles such as human rights, freedom, peace, and equality. Their integration fosters not only the awareness of national identity but also the development of skills for active participation in globalization processes among the younger generation.*

Currently, educational institutions focus on studying national culture alongside acquiring global experiences. This contributes to nurturing respect for different nations and cultures. The harmony of national and universal values provides a foundation for fostering spiritual excellence, tolerance, and social responsibility in youth. Moreover, this process enhances the educational system's moral potential and contributes to building a stable society.

Keywords: *National values, universal values, harmony, educational process, globalization, culture, spiritual excellence, education, tolerance, social responsibility.*

KIRISH

Ta'lim insoniyat taraqqiyotining asosi hisoblanadi. Bugungi globallashuv jarayonida ta'lim tizimining vazifasi nafaqat bilim berish, balki yoshlarda milliy o'zlikni anglash va umumbashariy qadriyatlarni qadrlash ko'nikmalarini shakllantirishdir. Milliy qadriyatlar xalqning madaniy merosi va tarixiy tajribasini ifoda etsa, umumbashariy qadriyatlar insoniyatni birlashtiruvchi tamoyillarni o'z ichiga oladi.

Ta'lim jarayonida ushbu qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlash yosh avlodning ma'naviy va intellektual rivojlanishi uchun muhim omildir. Bu uyg'unlik yoshlarni o'z milliy an'alariga sodiq qolgan holda dunyoqarashi keng, globallashuv jarayonlarida faol ishtirokchi bo'lishga tayyorlaydi. Shu sababli, milliy va umumbashariy qadriyatlarning uyg'unligi ta'lim tizimining asosiy tamoyillaridan biri bo'lib, barqaror va taraqqiy etuvchi jamiyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotda ta'lim jarayonida milliy va umumbashariy qadriyatlarining ahamiyati, ularning o'zaro uyg'unlashuv omillari va bu jarayonning yosh avlod tarbiyasidagi roli tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Milliy va umumbashariy qadriyatlarining ta'lim jarayonidagi ahamiyatini o'rganish ko'plab tadqiqotlarda o'z aksini topgan. Milliy qadriyatlarni targ'ib qilish, yosh avlodni tarixiy va madaniy meros ruhida tarbiyalash bo'yicha ilmiy asarlar milliy o'zlikni shakllantirishdagi muhim omillarni ochib beradi. Shuningdek, umumbashariy qadriyatlarining ta'lim tizimidagi roli inson huquqlari, tinchlik va bag'rikenglik tamoyillarini rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajribalar asosida tahlil qilingan.

Adabiyotlar tahlili milliy va xalqaro darajadagi ta'lim tadqiqotlariga asoslangan bo'lib, mazkur masalaning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishga qaratilgan. Jumladan, milliy madaniyat va qadriyatlarni saqlab qolish orqali globallashuvga moslashish muammolari, ta'limda ma'naviy tarbiyaning o'rni, millatlararo muloqotning ahamiyati bo'yicha qator tadqiqotlar tahlil qilinadi.

Mazkur tadqiqotda quyidagi uslublardan foydalaniladi:

1. Tahliliy-uslubiy yondashuv – mavjud nazariy va ilmiy manbalarni o'rganish va tahlil qilish.
2. Taqqoslash usuli – milliy va umumbashariy qadriyatlarining ta'limdagi o'zaro aloqalarini qiyosiy o'rganish.
3. Empirik tadqiqot usullari – ta'lim tizimida milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg'unligini aniqlash uchun so'rovnomalar, kuzatish va intervyu o'tkazish.
4. Eksperiment usuli – ta'lim jarayonida qadriyatlarni uyg'unlashtirish bo'yicha takliflarni amaliyotda sinovdan o'tkazish.

Ushbu metodologiya orqali milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg'unligini ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari aniqlanadi va tegishli takliflar ishlab chiqiladi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim jarayonida milliy va umumbashariy qadriyatlarni uyg'unlashtirish yosh avlodning ma'naviy va intellektual rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Milliy qadriyatlar orqali yoshlar o'z madaniy va tarixiy

ildizlarini anglash bilan birga, umumbashariy qadriyatlar ularning dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni tasdiqladiki:

1. **Milliy qadriyatlar ta'limda asosiy tamoyil sifatida namoyon bo'ladi.** Ular yoshlarning o'zlikni anglash, milliy g'urur va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantiradi.

2. **Umumbashariy qadriyatlarning ta'lim jarayoniga integratsiyasi global hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.** Bu jarayon yoshlarda bag'rikenglik, turli madaniyatlarga hurmat va mas'uliyatli fuqarolik sifatlarini mustahkamlaydi.

3. **Uyg'unlashtirish ta'lim samaradorligini oshiradi.** Tadqiqot jarayonida milliy va umumbashariy qadriyatlarni uyg'unlashgan holda ta'lim berish modeli nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham yuqori samaradorlik ko'rsatdi.

Shuningdek, so'rovnoma va intervyu natijalari ko'ra, talabalar milliy qadriyatlarni bilish bilan birga, umumbashariy tamoyillarni ham qadrlash zarurligini tan olishgan. Eksperiment davomida uyg'unlashtirilgan yondashuv yoshlar orasida o'zaro muloqotni, madaniy hamkorlikni va ijtimoiy mas'uliyatni kuchaytirganini ko'rsatdi.

Mazkur natijalar milliy va umumbashariy qadriyatlarni ta'lim tizimiga uyg'un ravishda kiritishning samaradorligini tasdiqlaydi va bu boradagi amaliyotning davom ettirilishini qo'llab-quvvatlaydi.

MUHOKAMA

Ta'lim jarayonida milliy va umumbashariy qadriyatlarni uyg'unlashtirish bugungi globallashuv davrining dolzarb masalalaridan biridir. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, milliy qadriyatlar yosh avlodning o'zlikni anglash va milliy g'urur tuyg'usini shakllantirishda asosiy o'rin tutadi, umumbashariy qadriyatlar esa global dunyoqarashni kengaytirish, bag'rikenglik va xalqaro hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Muhokama jarayonida quyidagi muhim jihatlar aniqlangan:

1. **Ta'limda milliy qadriyatlarning roli:** Milliy qadriyatlarni ta'lim tizimiga integratsiya qilish yoshlarda o'z milliy madaniyatiga hurmatni oshiradi. Ammo faqat

milliy qadriyatlar bilan cheklanib qolish global jarayonlarda ishtirok etishga to'sqinlik qilishi mumkin.

2. **Umumbashariy qadriyatlarning ahamiyati:** Inson huquqlari, erkinlik, tinchlik va tenglik kabi qadriyatlarni ta'limga kiritish yosh avlodni xalqaro maydonga tayyorlaydi. Ammo bular milliy o'zlikni yo'qotish xavfini tug'dirmasligi uchun milliy qadriyatlar bilan muvozanatda bo'lishi zarur.

3. **Uyg'unlik modeli:** Tadqiqotda qo'llanilgan uyg'unlashtirilgan yondashuv milliy va umumbashariy qadriyatlar bir-birini boyitishini ko'rsatdi. Bu modelning afzalligi shundaki, u yoshlarni milliy madaniyatni qadrlash bilan birga, global mas'uliyatni ham his qilishga o'rgatadi.

Muhokama davomida shuningdek, milliy qadriyatlarni umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish jarayonida ba'zi qiyinchiliklar kuzatildi. Jumladan, globallashtirishning ba'zi madaniy xususiyatlari milliy o'zlikni saqlashga xavf tug'dirishi mumkin. Shuning uchun bu uyg'unlikni ta'minlashda pedagogik yondashuvni takomillashtirish, ta'lim jarayonida interaktiv uslublarni qo'llash va tarbiyaviy faoliyatni kuchaytirish muhimdir.

Muhokamadan kelib chiqadigan xulosa shuki, milliy va umumbashariy qadriyatlarning uyg'unligi ta'lim jarayonini yanada boyitadi va barqaror rivojlanishga xizmat qiladi. Bu borada kelajakda qo'shimcha tadqiqotlar olib borish va amaliyotga yangi yondashuvlarni tatbiq etish zarur.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, milliy va umumbashariy qadriyatlarning uyg'unligi ta'lim tizimining tarbiyaviy salohiyatini oshirib, barqaror rivojlanish va madaniyatlararo muloqotni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu yo'nalishda ilmiy-tadqiqot ishlarini davom ettirish va innovatsion ta'lim usullarini amaliyotga keng joriy etish zarur.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdullayev, A. (2020). *Ta'lim tizimida milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg'unligi*. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
2. Nishonov, S., & Jo'rayev, O. (2019). *Globallashuv sharoitida ta'lim tizimida milliy qadriyatlarni saqlash*. *Pedagogika jurnali*, 5(3), 45–50.
3. Rahimov, A. (2021). *O'zbekiston ta'lim tizimida bag'rikenglik tamoyillarini rivojlantirish*. Toshkent: Fan nashriyoti.